

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Michaela Hasoňová

Vodící pes a jeho význam v životě osob se zrakovým postižením

Olomouc 2014

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Stejskalová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena na universitě Palackého v Olomouci a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí práce za to, že přijala vedení mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala pracovníkům a uživatelům služeb občanského sdružení Vodicí pes v Brně za to, že mi umožnili provést rozhovory. Na závěr bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za trpělivost a podporu.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Zrakové postižení	8
1.1 Vidění	8
1.2 Zrakové postižení	8
1.3 Klasifikace zrakového postižení	10
1.4 Důsledky zrakového postižení	13
1.4.1 Socializace	14
2 Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených	16
2.1 Prostor	17
2.2 Technika bílé hole	19
2.2.1 Funkce	20
2.2.2 Dělení bílých holí	21
2.2.3 Techniky chůze s bílou holí	22
2.3 Orientační analyticko-syntetická činnost	23
3 Problematika vodících psů	24
3.1 Asistenční psi	24
3.1.1 Asistenční pes	24
3.1.2 Vodící pes	24
3.2 Legislativní ukotvení	25
3.2.1 Dovednosti vodícího psa	26
3.3 Historie	27
3.3.1 Historie ve světě	27
3.3.2 Historie u nás	28
3.4 IGDF	28

3.5	Vhodná plemena pro výcvik	29
3.6	Výběr štěněte a předvýchova	30
3.7	Výcvik	30
3.8	Způsobilosti psa	31
3.8.1	Zkouška asistenčního vodícího psa	31
3.9	Proces výběru a předání psa.....	33
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
4	Role vodícího psa v životě osob se zrakovým postižením	34
4.1	Uvedení do problematiky	34
4.2	Charakteristika výzkumu	34
4.3	Charakteristika výzkumného souboru	35
4.4	Cíl práce a stanovené výzkumné teze.....	36
4.5	Metody získávání dat.....	37
4.6	Realizace výzkumu.....	37
4.7	Analýza a interpretace výsledků výzkumu	38
5	Diskuze	49
6	Doporučení pro praxi.....	51
	ZÁVĚR	52
	POUŽITÁ LITERATURA.....	53

ÚVOD

Pomocí zraku získáváme nejvíce informací, procentuelně jde dokonce o 80 – 90 % informací z okolního světa. Lze tedy říci, že zrak je jedním z nejdůležitějších poznávacích smyslů.¹ Když člověk tento smysl postrádá je tedy ve velké míře omezen. V poznávacích funkcích, v socializaci, v prostorové orientaci a samostatnosti a to vše dopadá i na jeho psychiku. Ve všech těchto oblastech, a i v dalších, může být nápomocen právě vodící pes.

Bakalářská práce, jak je zřejmé již z názvu, obecně pojednává o problematice vodících psů a jejich významu pro zrakově postižené osoby.

Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol. Nejprve se zabýváme zrakovým postižením obecně, z pohledu několika autorů. Snažíme se tedy vymezit uživatele vodících psů. V rámci této kapitoly jsou zpracovány i nejběžnější klasifikace zrakového postižení (např. klasifikace dle WHO, speciálněpedagogická klasifikace, apod.). Patří sem i podkapitola důsledky zrakového postižení, která se zaměřuje především na socializaci těchto osob. Socializace má dopad na psychickou stránku člověka.

Mezi důsledky zrakového postižení řadíme i špatnou prostorovou orientaci a samostatný pohyb, ale v práci ji popisujeme jako samostatnou kapitolu, kterou rozšiřujeme o podkapitoly oblasti výchovy, techniku bílé hole a orientačně analytickou činnost, ve které jde o nejvyšší stádium výcviku mobility.

A poslední část teoretické práce je zaměřena na problematice vodících psů. Tato služba významnou měrou přispívá k samostatnosti a nezávislosti nevidomých. Krátce se zmiňujeme o rozdílu mezi asistenčním a vodícím psem. Důležitá je kapitola legislativního a historického vymezení. V legislativním zakončení zmiňujeme nejdůležitější výňatky vyhlášek a zákonů, týkajících se vodících psů, dozvídáme se i o dovednostech, které musí vodící pes splňovat, aby se stal plnohodnotným pomocníkem. V další podkapitole se zmiňujeme o mezinárodní federaci vodících psů (IGDF), o vhodných plemenech pro výcvik. Následuje podkapitola samotného procesu výcviku, spojená nejprve s výběrem štěněte, který se nesmí podcenit a předvýchovou v pečovatelských rodinách. Popisujeme průběh přípravy psa, ověřování způsobilosti, až po samotné předání psa majiteli.²

---

¹ Srov. PIPEKOVÁ, J et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998.

V praktická částí práce se pokoušíme o naplnění hlavního cíle celé práce a tím je, zjišťování významu vodícího psa v životě osob se zrakovým postižením. Takového zjištění se snažíme docílit prostřednictvím kvalitativního výzkumu, konkrétně strukturovanými rozhovory se třemi uživateli vodících psů. Kvalitativní šetření probíhalo v občanském sdružení Vodící pes.

Význam výzkumu jsme rozdělili do tří oblastí, na které se v samotném šetření zaměřujeme. Jde o oblast praktickou, sociální a psychologickou.

Hlavním cílem práce je tedy zjistit, jaký význam má vodící pes pro člověka v jednotlivých vymezených oblastech. Dalším, dílčím, cílem je prostudování této oblasti a přiblížení této problematiky osobám příliš neinformovaným a pokusit se tak o menší osvětu služby a významu psů pro tyto osoby.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Zrakové postižení

1.1 Vidění

Nejprve zmíníme něco o samotném **vidění**. Viděním rozumíme: „schopnost zrakově vnímat, rozlišovat a představovat si prostředí. Rozlišujeme vidění centrální, kterým vnímáme detaily a barvy a vidění periferní, které umožňuje vnímat prostor a orientovat se v něm. Jak víme, vidění je velice složitý proces, na němž se kromě oka a nervových drah významnou měrou podílí i mozek, který veškeré signály zpracovává ve výsledný zrakový vjem.“³

Zrak je jeden ze základních poznávacích smyslů člověka. Pomocí zraku získáváme nejvíce informací, procentuelně jde o 80 – 90 % informací z okolního světa. Lze tedy říci, že zrak je jedním z nejpodstatnějších poznávacích smyslů. Zrakové postižení narušuje především kognitivní funkce, orientaci v prostoru a také samostatný pohyb.⁴

1.2 Zrakové postižení

„Osoby se zrakovým postižením jsou lidé s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností.“⁵ V užším slova smyslu si pod tímto termínem můžeme představit osoby, jejichž poškození zraku je omezuje, ovlivňuje při činnostech v běžném životě a žádná běžná optická korekce jim nepostačuje k „normálnímu“ vidění. Někdy používáme termín těžce zrakově postižení. Jedná se právě o skupinu osob, kterým vážný funkční důsledek zrakové vady komplikuje a znesnadňuje běžný život. Na rozdíl od zrakové vady lehčího stupně (je možná korekce např. brýlemi).

Těžké zrakové postižení můžeme také dále dělit na nevidomost a slabozrakost.⁶

---

³ Srov. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/kdojezp.php>>[cit. 2014-01-04].

⁴Srov. PIPEKOVÁ, J et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998.

⁵ Dostupné z: <<http://www.sons.cz/kdojezp.php>>[cit. 2014-01-04].

⁶ Srov. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/kdojezp.php>>[cit. 2014-01-04].

Ludíková definuje osobu se zrakovým postižením následovně: „Za zrakově postiženého jednice považujeme osobu, která trpí oční vadou či chorobou, kdy i po optimální korekci má stále zrakové vnímání narušeno natolik, že mu činí problémy v běžném životě.“⁷

Z psychologického hlediska Vágnerová vymezuje zrakovou vadu následovně: „Zraková vada, podobně jako jiné postižení, ovlivňuje celou osobnost dítěte a jeho psychický vývoj. Jsou rozlišovány změny primárního postižení, tj. zrakový handicap, a změny sekundárního charakteru, které z něho vyplývají. Zraková vada ovlivňuje vývoj takto postiženého dítěte v závislosti na diagnóze, její závažnosti, ale často i na době, kdy vznikla, a na jejím původu. Pro určení závažnosti defektu je podstatná míra zrakové ostrosti.“⁸

Pro určení stupně zrakového postižení se používají různé diagnostické metody, resp. užíváme různá hodnotící kritéria, zejm. zrakovou ostrost a stav zorného pole.

Zraková ostrost se vyjadřuje tzv. vizem a jedná se o přesnost zrakového rozlišování, kdy se měří schopnost oka vidět do dálky a do blízka.⁹

Zraková ostrost se zkoumá při očním vyšetření, vizus bývá udáváný zpravidla ve zlomku. První číslo udává vzdálenost v metrech, ze které dotyčný čte, druhé číslo znamená vzdálenost, ze které čte (tu samou velikost písmene) člověk běžně vidící. Vizus zdravého oka je 6/6.

Dalším zkoumaným parametrem, který hraje významnou roli, je stav zorného pole. Ten určuje člověku v jakém rozsahu je schopen zrakově vnímat. Toto pole může být zúženo, omezeno nebo může docházet i k tzv. skotomům, nebo-li lokálním výpadkům.¹⁰

Oftalmopedie - „Oftalmopedie se zabývá rozvojem, výchovou a vzděláváním zrakově postižených. Předmětem této disciplíny je výzkum pedagogických jevů u zrakově

---

⁷ LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopédie předškolního věku*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, str. 7.

⁸ VÁGNEROVÁ In HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L. et al. *Oftalmopedie*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007.

⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, MARIE, *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008.

¹⁰ Srov. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/kdojezp.php>>[cit. 2014-01-04].

postižených, cílem je optimální rozvoj osobnosti takto postiženého jedince, příprava na povolání, pracovní zařazení a společenské uplatnění.“¹¹

V dnešní době jsou termíny oftalmologie (oftalmopedie) a tyflopédie považovány za synonyma pro jedinou disciplínu.¹²

1.3 Klasifikace zrakového postižení

Porucha zrakových funkcí může být různá u každého jedince, může být různě závažná, může dosahovat určitého stupně. Může být různě kvalitativně odlišná, může vzniknout v různém období a z odlišných příčin a také bývá spojena s rozdílným rizikem vzniku kombinovaného postižení. Setkáváme se s celou řadou měřítek, podle kterých je zrakové postižení klasifikováno.¹³

Nejčastějším členěním je členění z oftalmologického hlediska, kde hlavní roli hraje vizus a stav zorného pole. Mělo by se však ale přihlížet i k celé řadě dalších faktorů. Významnou roli totiž například hraje i etiologie zrakového postižení, doba vzniku, další přidružená postižení apod. Měli bychom tedy vycházet z oftalmologických, psychologických i speciálněpedagogických hledisek.¹⁴

Podle mezinárodně užívaného klasifikačního systému statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - MKN-10 (Světové zdravotnické organizace - WHO) se zrakové vady rozdělují do 5 kategorií:

1. **Střední slabozrakost** – jedná se o zrakovou ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30) - minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 - 1/10.

---

¹¹ PIPEKOVÁ, J et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998, str. 163.

¹² Srov. LUDÍKOVÁ In RENOTIEROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. et al. *Speciální pedagogika*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.

¹³ VÁGNEROVÁ, MARIE, *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008, str. 195.

¹⁴ Srov. LUDÍKOVÁ In RENOTIEROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. et al. *Speciální pedagogika*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.

2. **Silná slabozrakost** - zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) - minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10 - 10/20.

3. **Těžce slabý zrak** - **a)** zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) - minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 - 1/50.

b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů.

4. **Praktická slepota** - zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena.

5. **Úplná slepota** - ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí.¹⁵

K zrakovému postižení mohou být přidružená i jiná postižení, mezi nejčastější patří mentální retardace, specifické poruchy učení a ADHD. Dále jsou to určitá chronická onemocnění, tělesné postižení, komunikační potíže, sluchové vady.¹⁶

Nejčastějším kritériem pro klasifikaci je stupeň zrakového postižení.

Vágnerová rozděluje závažnost zrakového postižení na tři stupně:

1. **Slabozrakost** – lidé se slabozrakostí jsou schopni se běžně orientovat v prostředí.
2. **Praktická nevidomost** – lidé s praktickou nevidomostí mají větší problémy v běžném životě. Jestliže se jedná o vrozené zrakové postižení, potřebují tito lidé už od raného věku speciální péči.

---

¹⁵ Dostupné z: < <http://www.sons.cz/klasifikace.php> > [cit.2014-03-04].

¹⁶ Srov. HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L. et al. Oftalmopedie. 2. vyd. Brno: Paido, 2007.

- 3. Nevidomost** – u nevidomosti může být zachována schopnost rozlišovat světlo a tmou, chybí ale tvarové vidění. Tito lidé potřebují speciální péči a úpravu podmínek pro život. Úplná neschopnost zrakově vnímat je spíše vzácností.¹⁷

Dále například podle doby vzniku dělíme zrakové postižení na:

- a) vrozené
- b) získané

Podle příčin vzniku na:

- a) orgánové
- b) funkční¹⁸

Ve speciální pedagogice je nejčastěji užívána čtyřstupňová klasifikace:

- 1. slabozrakost
- 2. zbytky zraku
- 3. nevidomost
- 4. poruchy binokulárního vidění¹⁹

Slabozrakost

Jedná se o zrakové vnímání na úrovni slabozrakosti, což je pokles zrakové ostrosti na lepším oku pod 6/18 až 3/60 včetně. Dělíme ji na lehkou (do 6/60 včetně) a těžkou (pod 6/60 do 3/60 včetně). Za slabozrakost je považováno poškození obou očí, které i při vhodné korekci činí jedinci problémy v životě. Objevují se i problémy v zorném poli (zúžení až po trubkové vidění nebo výpadky v zorném poli).

---

¹⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, MARIE, *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008

¹⁸ Srov. HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L. et al. *Oftalmopedie*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007.

¹⁹ Srov. NOVOHRADSKÁ, H. *Vybrané kapitoly z oftalmopedie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009.

Zbytky zraku

Zraková ostrost na hranici mezi slabozrakostí a nevidomostí. V některých případech může být tato kategorie ustálená, v jiných případech může docházet k progresi a nebo i k částečnému zlepšení. Důsledkem jsou snížené, porušené zrakové schopnosti. To vede k narušení představ, snížení grafických schopností a omezuje pracovní možnosti.

Nevidomost

Kategorie osob s nejtěžším stupněm zrakového postižení, zrakové vnímání je narušeno na stupni nevidomosti (slepoty). Jde o pokles centrální zrakové ostrosti pod $3/60 =$ světlocit.

- a) **praktická nevidomost** - pokles centrální zrakové ostrosti pod $3/60$ do $1/60$ včetně, nebo je poškozeno zorné pole v intervalu 5-10 stupňů kolem centrální fixace
- b) **skutečná nevidomost** - pokles centrální zrakové ostrosti pod $1/60$ - světlocit, nebo je poškozeno zorné pole – 5 stupňů a méně i bez porušení centrální fixace
- c) **plná slepota** - světlocit s chybou světelnou projekcí až do stavu naprosté ztráty světlocitu

Poruchy binokulárního vidění

Mezi poruchy binokulárního vidění patří strabismus a amblyopie. Jde o situaci, kdy se na sítnicích obou očí nevytváří na stejných místech dva rovnocenné obrazy, které by po splynutí vytvořily prostorový vjem. Jde o zrakové vnímání narušené na základě funkční poruchy.²⁰

1.4 Důsledky zrakového postižení

Zrakové postižení narušuje především funkce kognitivní, orientaci v prostoru a samostatný pohyb, ale i psychickou stránku člověka. Dle Požára mají psychické důsledky několik rovin:

- 1. první rovina** je spjata s kvalitou vizuální percepce (oblast poznávání, vjemy, představy);
- 2. druhá rovina** představuje omezení osobnosti člověka vlivem postižení z pohledu přístupu

---

²⁰ Srov. LUDÍKOVÁ In RENOTIEROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. et al. *Speciální pedagogika*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.

okolí k osobě s postižením (narušení emocionality, charakteru, apod.);
3. třetí rovina je vymezena z oblasti vztahů jedince a sociálního prostředí.²¹

1.4.1 Socializace

Dle Požára je socializace jakýsi interaktivní proces, ve kterém jsou zahrnuti i ostatní jedinci. Osobnost člověka se utváří ve vzájemném vztahu, působení a styku s ostatními lidmi a to v určitém prostředí, jako je například rodina, určitý kolektiv lidí, vrstevníci, apod.

Během života se jedinec se zrakovým postižením dostává, díky svému „omezení“, do mnoha příznivých i nepříznivých situací, které ho ovlivňují. Lidé na něj mohou reagovat různě, už i rodiče mohou dítě a jeho postižení přijímat, ale mohou ho také otevřeně zavrhnout.

Kvalita sociálního prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje, ho zcela určitě ovlivňuje ve vývoji a ve způsobu adaptace.²²

Zrakové postižení omezuje možnost získat potřebné sociální zkušenosti.

Vážné zrakové postižení ovlivňuje podstatným způsobem neverbální komunikaci. Problematický je zrakový kontakt, méně výrazné mimické a pantomimické projevy a navíc většinou s odlišným významem, než je obvyklé. Těžce zrakově postižený je **ochuzen o neverbální složku**, nemůže vnímat a rozumět neverbálním komunikačním signálům.

Dalším problémem v sociální interakci může být **horší úroveň sociálního porozumění**. Nedokáží rozlišit významy různých situací a projevů lidí.

Dále mají sociální význam i **obtíže s orientací v neznámém prostředí**, což vede k tendenci k izolaci ve známém prostředí.

Zraková vada je společností nejméně odmítaným postižením. Pokud se ale zraková vada pojí s **nápadností očí** (deformací bulbu), může to postoj lidí ovlivnit a přesto, že jsou dnes lidé informovanější, budou tyto nápadnosti upoutávat pozornost.

Ve vztahu společnosti k nevidomým lidem **převažuje především soucit** a tendence vnímat tyto jedince jako pasivní a odkázány na pomoc vidících.

---

²¹ Srov. POŽÁR In PIPEKOVÁ, J et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998.

²² Srov. POŽÁR In HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L. a kol. *Oftalmopedie*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007.

Nepříznivě působí také různé **automatismy a nedostatečná kontrola projevů**, spojená s těžkým zrakovým postižením.²³

---

²³ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie, *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008.

2 Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených

Základním předpokladem samostatného života a socializace jedince se zrakovým postižením je zvládnutí problémů v oblasti prostorové orientace a samostatného pohybu, tedy mobility. Z toho vyplývá, že prostorová orientace a samostatný pohyb jsou základním předpokladem pro samostatný život jedince se zrakovým postižením. Problémy v této oblasti odlišují zrakově postiženého od vidící společnosti, omezují jeho poznávání a mají také velký vliv na utváření jeho osobnosti.²⁴

Orientace je dle Wienera „proces získávání a zpracování informací z prostředí za účelem skutečné nebo jen myšlenkové manipulace s objekty prostoru nebo za účelem plánování a realizace přemístování se v prostoru. Předpokladem rozvíjení procesu prostorové orientace je mít dostatečnou celkovou představu o prostoru, o rozmístění orientačních bodů v prostoru a jeho hranicích. Orientace se dělí na makroorientaci a mikroorientaci.“²⁵

Prostorová orientace je určitá schopnost jedince trvale si uvědomovat svoji pozici v určitém místě, čase a prostoru. Nevidomí při tom užívá svých zbylých smyslů.

Při rozvoji prostorové orientace a samostatného pohybu jde u nevidomého jedince o dlouhodobý proces, vyžaduje systematičnost, vytrvalost, kontinuitu a trpělivost. S nácvikem se musí začít co nejdříve, tedy okamžitě po zjištění zrakové vady. Základním předpokladem je dobrá fyzická zdatnost. Rozvoj prostorové orientace souvisí s celkovým rozvojem jedince. Výchova prostorové orientace představuje především výcvik všech smyslů, které při ní uplatňujeme. Samozřejmě musíme respektovat a zohledňovat všechny individuální zvláštnosti spojené s vývojem jedince.²⁶

---

²⁴ Srov. WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986.

²⁵ WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986., str. 18.

²⁶ Srov. LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie předškolního věku*. 1. vyd. Univerzita Palackého, Olomouc 2004.

2.1 Prostor

Jedinec se zrakovým postižením vnímá prostor jako soubor nejružnějších bodů, linií a znaků.²⁷

Prostor, jako takový, je definován třemi různými osami, osou horizontální, vertikální a předozadní. Schopnost orientovat se v prostoru se objevuje již v prvním roce života. Dítě nejprve získává schopnost zvládat operace ve směru vertikálním (osvojuje si pojmy nahoře, dole), následně zvládá směr předozadní (tedy pojmy vpředu, vzadu) a naposledy se orientuje ve směru horizontálním (používá a chápe pojmy vlevo, vpravo). Pojmy ve směru předozadním

a horizontálním mění svůj význam vzhledem k aktuální poloze těla, na rozdíl od pojmů vertikálních, které jsou jednoznačné.

Rozlišujeme také makroprostor (příroda, místnost, atd.) a mikroprostor (obrázek, menší plocha). Není pochyb, že orientace v prostoru, ať už v makroprostoru či mikroprostoru, velmi výrazně ovlivňuje školní úspěšnost dítěte, a to nejen při výuce čtení a psaní, kde se jedná např. o orientaci na stránce, ale i v dalších školních předmětech.

Dobrá orientace v prostoru vyžaduje nejen jeho správné vnímání, ale také jeho adekvátní zobrazování. Významně se na ní podílí nejen zrakové a sluchové vnímání, ale také pohyb a manipulace s předměty.²⁸

Oblasti výchovy prostorové orientace a samostatného pohybu

Poměrně vysokého stupně mobility lze dosáhnout zvládnutím základních návyků, které lze rozdělit do dvou oblastí. Jedná se o **oblast zvládnutí základních technik pohybu bez hole** a **oblast rozvoje přirozených pohybově orientačních schopností a odstraňování nepříznivých důsledků zrakového postižení.**²⁹

---

²⁷ Srov. WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986.

²⁸ Srov. Dostupné z: <<http://ddf.seductus.cz/prostorova-orientace>> [cit. 2014-03-03].

²⁹ Srov. WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986.

Oblast zvládnutí základních technik pohybu bez hole

- **chůze s vidícím průvodcem** – průvodci mohou být stálí (např. členové rodiny, pedagogové, apod.) a nebo náhodní lidé, kteří nabídnou pomoc v konkrétní situaci. Průvodci by měli být vždy informováni o správných zásadách průvodcovství, ale i člověk se zrakovým postižením by měl ovládat zásady bezpečné chůze s průvodcem.
- **bezpečnostní držení, tedy postoje** – dělí se na horní a dolní, horní bezpečnostní držení slouží k ochraně hlavy a obličeje a dolní k ochraně před překážkami umístěnými ve výši pasu.
- **kluzná prstová technika, tzv. trailing** – jedná se o techniku, kdy se zrakově postižený může pohybovat rovnoběžně se stěnou, může v ní najít různé důležité orientační body, např. dveře. Tato technika se užívá především při pohybu ve známém prostředí.

Oblast rozvoje přirozených pohybově orientačních schopností a odstraňování nepříznivých důsledků zrakového postižení

- **omezování odchylek od přímého směru** – jednoduše řečeno se jedná o dovednost pohybovat se přímo (rovně), základním předpokladem je dlouhodobý výcvik, který vede k získání tohoto návyku. Důležité je také vytvoření správné představy přímého směru. U zrakově postižených převládá výchylka výrazně k jedné straně.
- **odhad vzdáleností** – výcvik této činnosti je důležitý především pro zvýšení subjektivního pocitu bezpečnosti a jistoty.
- **odhad úhlu** – schopnost měnit směr pohybu pod určitým úhlem, nejčastěji se jedná o úhly 90° a 180°.
- **výchova ke vnímání sklonu dráhy** – správné vnímání změn sklonu trasy je důležité nejen pro dosažení vyšší bezpečnosti a jistoty při pohybu, ale také pro získání konkrétních informací o prostoru. Sklon trasy se projevuje stoupáním, klesáním nebo nachýlením cesty vpravo či vlevo.
- **výchova ke vnímání zakřivení dráhy** – nutné je zvyšovat citlivost pro vnímání změn směru pohybu, nevidomý člověk nevnímá zatáčky o poloměru 12 metrů a méně jako zakřivení.

- **rozvoj sluchové orientace** – sluch má v prostorové orientaci velmi důležitou funkci, jedná se o funkci rozeznávání jednotlivých zvuků, určování vztahů mezi jednotlivými zvuky a lokalizace různých zvukových zdrojů..

- **rozvíjení „smyslu pro překážky“** – jedná se schopnost odhalit překážky bez pomoci zraku, pro rozvoj této schopnosti je nutný cílevědomý a odpovědně vedený výcvik.

chůze do schodiště – tato činnost úzce souvisí se správným rozvojem koordinace. Správně vytvořené návyky snižují riziko úrazu a ohrožení bezpečnosti. Je nutné dodržovat určitá pravidla.

- **posilování stability** – souvisí s psychikou, u vidící populace se jedná o zřakovou oporu, fixaci zraku na pevný bod, u nevidomých tato fixace chybí a dochází ke ztrátě stability. Je nutné vybavit nevidomého návyky, které pomáhají odstraňovat nepříznivé důsledky absence zřakové opory. Jedná se např. o správné držení těla, schopnost relaxace, správné pohybové návyky, psychohygienu, zvládnutí základních technik pohybu s dlouhou holí i bez ní.³⁰

2.2 Technika bílé hole

Jedná se o základní pomůcku pro prostorovou orientaci a samostatný pohyb pro jedince se zřakovým postižením.³¹

Jak jsme se již dozvěděli, ztrátu zraku mohou do jisté míry kompenzovat zbylé smysly, v oblasti samostatného pohybu a orientace v prostoru jsou konkrétně využívány zejména hmat a sluch. Pro získávání informací pomocí hmatu využívají nevidomí, zatím nepřekonanou pomůcku, kterou nazýváme „**bílá hůl**“.³²

Technika bílé hole je dle Wenera „cílevědomé a poučené užívání bílé hole přesně stanoveného poměru její délky k postavě; takové užívání hole, které poskytuje jedinci

---

³⁰ Srov. WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zřakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986.

³¹ Srov. WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zřakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986.

³² Srov. SVÁROVSKÝ, M., MACHÁČEK, P. *Brožura bílé hole*. Tyfloservis, Praha 2010.

se zrakovým postižením plnou bezpečnost i subjektivní jistotu při dodržování základních fyziologických i estetických pravidel pohybu.“³³

Tato hůl má svoji historii, která ji dovedla až k dnešním funkcím. Funkce jsou rozhodující pro samotné rozdělení holí a jejich konstrukci a také z nich vychází způsoby využití a techniky chůze.³⁴

2.2.1 Funkce

Bílé hole mohou plnit **čtyři** základní funkce:

1. Funkce signalizační

Signalizační funkci má bílá barva hole, která má za úkol upozorňovat na osobu těžce zrakově postiženou. Upozorňuje na okolnost, že je nutné brát na tuto skutečnost ohled a v případě potřeby poskytnout pomoc.

2. Funkce ochranná

Hůl nevidomé upozorní v dostatečném předstihu na překážku, která jim stojí v cestě a tím je chrání před případným nebezpečím.

3. Funkce orientační

Hůl napomáhá k prostorové orientaci a samostatnému pohybu, tím že vyhledává body hmatového charakteru.

4. Funkce opěrná

Hůl plní i funkci opory pro starší a nemocné zrakově postižené osoby.³⁵

---

³³ WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986, str. 74.

³⁴ Srov. SVÁROVSKÝ, M., MACHÁČEK, P. *Brožura bílé hole*. Tyfloservis, Praha 2010.

³⁵ Srov. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/docs/bilehole/01.php>> [cit. 2014-10-03].

Existují různé typy bílých holí a každý typ nemůže plnohodnotně splňovat více funkcí zároveň. Neexistuje totiž univerzální bílá hůl, která by plnila všechny funkce (je-li hůl např. svojí konstrukcí určena k prostorové orientaci, nemůže zároveň sloužit jako opora).

2.2.2 Dělení bílých holí

Bíle hole se tedy rozdělují do tří skupin podle hlavní funkce, kterou plní:

1. "Bílá hůl orientační"

Hůl určena primárně k orientaci a mobilitě nevidomých osob. Charakteristická je její délka (můžeme se setkat i s pojmem dlouhá hůl, ale dnes se již nepoužívá), délka se pohybuje nejčastěji mezi 110 a 140 cm. Měla by dosahovat ke spodní části sternu (přibližně do poloviny hrudníku), do podpaží, někdy i k ramenům. Tato hůl plní funkci orientační, signalizační a ochrannou.

2. "Bílá hůl signalizační"

Jak už bylo výše zmíněno signalizační hůl je určena především ke zviditelnění nevidomých (v dopravě, s vodícím psem, apod.), plní funkci ochranou, dá se ale použít i k vyhledání orientačního bodu, může tedy plnit i funkci orientační, i když omezeně. Vhodná jsou spíše kratší délka dosahující k pasu, většinou mezi 90 a 110 cm. Jde o hůl lehčí a drobnější.

3. "Bílá hůl opěrná"

Tato hůl plní funkci opory osobám s pohybovým omezením i v kombinaci se zrakovým postižením. I její konstrukce odpovídá této funkci a bílá barva plní funkci signalizační. Délka hole se odvozuje od výšky postavy, nejčastěji se pohybuje mezi 80 a 95 cm a dosahuje ke kyčelnímu kloubu.³⁶

---

³⁶ Srov. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/docs/bilehole/01.php>> [cit. 2014-10-03].

2.2.3 Techniky chůze s bílou holí

Předpokladem pro zvládnutí základních technik chůze s bílou holí je správné držení hole. Rozlišujeme dva typy držení holí.

a) **tradiční držení** - rukojeť je v dlani, prsty ji obemykají a ukazovák je natažen a směřuje dolů. Drží se volně ze stran mezi palcem a prostředníkem. Tato technika nabízí využití plné délky hole a umožňuje pevnější uchopení.

b) **tužkové držení** - hůl držíme v horní třetině mezi palcem, ukazovákem a prostředníkem, který ji podepírá. Umožňuje nám jemnější a citlivější pohyby a tím získávání podrobnějších informací.³⁷

1. Technika kluzně kyvadlová

Jde o nejbezpečnější techniku chůze, kdy dolní konec hole opisuje před tělem oblouk. Koncovka hole je neustále v kontaktu se zemí, po které se klouže. Pohyb vychází ze zápěstí a je rytmicky sladěn s krokem osoby se zrakovým postižením.

Výhodou je, že zachycuje i překážky, které jsou velmi nízké nebo jsou pod úrovní (např. díry v zemi). Nevýhodou je, že zpomaluje chůzi, nezachycuje překážky, které se nachází v horní polovině těla.

2. Technika kyvadlová

Kyvadlová technika je nejužívanější technikou chůze. Hůl se zvednutá 5 - 10 cm nad povrchem a koncovka se země dotýká pouze v krajních polohách. Při dopadu koncovky se ozývá zvuk (typické tukaní), lze jej využít k tzv. echolokaci.

Výhodou je možnost rychlejší chůze a také, že umožňuje práci se zvukem. Nevýhodou naopak, že nezachycuje překážky v horní polovině těla, ani překážky velmi nízké či podúrovňové.

---

³⁷ Srov. SVÁROVSKÝ, M., MACHÁČEK, P. *Brožura bílé hole*. Tyfloservis, Praha 2010.

3. Technika diagonálně nesené hole

Jde o způsob, kdy je hůl nesená úhlopříčně (diagonálně) tak, aby vykryla prostor před tělem a zviditelnila svého nositele. Využívá se nejčastěji při chůzi se signalizační holí.

Výhodou je, že vykryvá horní polovinu těla. Nevýhodou, že koncovka hole není v pravidelném kontaktu se zemí, tato technika není vhodná k orientaci.

4. Chůze po schodišti

a) technika chůze do schodů - hůl je diagonálně před tělem, nohy se plynule střídají a dolní konec hole se v předstihu průběžně dotýká následujících schodů

b) technika chůze ze schodů - hůl je diagonálně před tělem, nohy se plynule střídají a dolní konec hole lehce sklouzává po hranách níže položených schodů³⁸

2.3 Orientační analyticko-syntetická činnost

Jedná se o nejvyšší stádium výcviku mobility. Podle Weinera jde o: „Využívání informací všeho druhu, získaných všemi dostupnými prostředky a způsoby, při aplikaci základních technik pohybu v procesu prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených.“³⁹

Hlavním smyslem je naučit jedince se zrakovým postižením získávat a shromažďovat kvalitní informace v optimálním množství. Cílem je, aby si jedinec učinil o konkrétní situaci správný úsudek, který vede ke správnému a adekvátnímu vyřešení situace.⁴⁰

---

³⁸ Srov. SVÁROVSKÝ, M., MACHÁČEK, P. *Brožura bílé hole*. Praha: Tyfloservis, 2010.

³⁹ WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986, str. 94.

⁴⁰ Srov. WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Avicenum, Praha 1986.

3 Problematika vodících psů

Vodící psi patří do speciálních kompenzačních pomůcek, do kategorie asistenčních psů. Jde o speciálně vycvičeného psa, který slouží jako kompenzační pomůcka. Jeho úkolem je provázet osobu se zrakovým postižením a pomáhat jí v běžném životě, překonávat překážky. Výcvik vodících psů je jednou ze služeb, která významnou měrou přispívá k samostatnosti a nezávislosti nevidomých.⁴¹

3.1 Asistenční psi

Asistenční psi jsou v širším slova smyslu všichni psi, kteří díky speciálnímu výcviku pomáhají všem zdravotně postiženým. Jednotlivých typů asistenčních psů v širším slova smyslu je obrovské množství.

V užším smyslu slova se jedná o psy určené především pro klienty s tělesným postižením.⁴²

3.1.1 Asistenční pes

Tito psi jsou určeni pro pomoc obecně všem zdravotně postiženým nebo tělesně postiženým. Nejvíce se využívají u lidí na vozíku, jako součást osobní asistence. Takovému člověku tento pes ulehčuje život. Pomáhá mu například s oblékáním, podává předměty, otevírá dveře, slouží jako opora, obsluhuje vypínače, přivolá výtah, atd.⁴³

3.1.2 Vodící pes

Takový pes slouží jako pomocník lidem s různým zrakovým postižením. Usnadňuje orientaci a snižuje závislost nevidomého či slabozrakého člověka na jiné osobě. Vodící pes je spolehlivý a oddaný společník, který člověka nenechá na holičkách.

---

⁴¹ Srov. JACOBSON, William H. The art and science of teaching orientation and mobility to persons with visual impairments. New York: AFB Press, 1993.

⁴² Srov. Dostupné z: < <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/asistencni-psi/asistencni-psi-42.html> >[cit.2014-03-04].

⁴³ Srov. Dostupné z: <http://www.pes-pomuze.com/asistencni_pes.html>[cit.2014-02-04].

3.2 Legislativní ukotvení

Následující text obsahuje nejdůležitější výňatky vyhlášek a zákonů, týkajících se vodících psů.

Zákon 329/2011 Sb vymezuje zvláštní pomůcky určené těžce zrakově postiženým osobám. Mezi tyto pomůcky řadíme i vodícího psa. O příspěvek na jeho pořízení je možné požádat příslušný Úřad práce podle místa trvalého bydliště. Dále stanovuje, že: „příspěvek na pořízení vodícího psa bude přiznán jedině tehdy, je-li pes vycvičen školou, která je členem mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy. Tím se zaručuje, že dodržuje mezinárodně platné standardy.“⁴⁴

Relativně nový je zákon č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, který je platný od dubna 2012. Zákon upravuje možnost přístupu do zdravotnického zařízení s vodícím či asistenčním psem následujícím způsobem: „Pacient se smyslovým nebo tělesným postižením, který využívá vodícího nebo asistenčního psa, má právo s ohledem na svůj aktuální zdravotní stav na doprovod a přítomnost psa u sebe ve zdravotnickém zařízení, a to způsobem stanoveným vnitřním řádem, tak aby nebyla porušována práva ostatních pacientů, nestanoví-li jiný právní předpis jinak; to neplatí, jde-li o osoby ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody nebo v zabezpečovací detenci.“⁴⁵

Dříve měly osoby se zrakovým postižením podle vyhláška č. 182/1991 Sb., zákona o sociálním zabezpečení, nárok na jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek, který činil 800Kč měsíčně na krmivo vodícího psa. Od roku 2012 už tomu tak není.⁴⁶

Prováděcí vyhláška zákona číslo 388/2011 Sb. a příloha číslo 2 k této vyhlášce určuje a stanovuje, co všechno musí vodící pes zvládat.⁴⁷

---

⁴⁴ Srov. Dostupné z: < http://i.iinfo.cz/urs-att/p_182-91-114816949052473.htm > [cit.2014-03-04].

⁴⁵ Dostupné z: < <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>> [cit.2014-20-04].

⁴⁶ Srov. Dostupné z: < http://i.iinfo.cz/urs-att/p_182-91-114816949052473.htm> [cit.2014-20-04].

⁴⁷ Dostupné z: < <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388#p1>> [cit.2014-19-04].

3.2.1 Dovednosti vodícího psa

Dle vyhlášky číslo 388/2011 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, přílohy číslo 2, musí vodící pes splňovat tyto dovednosti:

Musí být poslušný, ovladatelný a splňovat vhodné chování

Do těchto dovedností řadíme: ovladatelnost na vodítku za klidu a na místě, ovladatelnost psa na vodítku za pohybu, polohy psa v klidu vedle osoby se zrakovým postižením, aport, odložení a ponechání psa o samotě, přivolání psa, chování psa na veřejných prostranstvích, lhostejnost psa vůči zvukovým, pachovým a zrakovým vjemům, zahájení a udržení směru a tempa chůze, změna směru, přerušování chůze, označení chodníku, převádění přes vozovku, chůze po chodech, vyhýbání překážkám (vpravo, vlevo, vysokým, nízkým, pod úrovní, pohyblivým, apod.), jízda na eskalátoru, vyvedení z nepřehledné situace.

Vyhledávací dovednosti

Nalezení přechodu pro chodce, nalezení schodů, eskalátoru nebo travelátoru, nalezení dveří, chodníku, výtahu, nalezení zastávky hromadné dopravy.

Dovednosti při cestování v dopravních prostředcích

Nástup do dopravních prostředků, výstup z dopravních prostředků a cestování.

Dovednosti v místě bydliště

Trasy do obchodů, cesta domů, ale i lavičky v místě bydliště.⁴⁸

---

⁴⁸ Srov. Dostupné z: < <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388#p1> > [cit.2014-19-04].

3.3 Historie

3.3.1 Historie ve světě

Určitá svědectví o soužití zrakově postižených lidí a psů jsou známa už z dávné historie. Jedná se o nástěnné malby, výjevy ze života starých Římanů, kde je znázorněn i pes doprovázející nevidomého člověka. I ze středověku se objevil dřevoryt postavy, kterou na vodítku doprovází pes.

První písemné záznamy o výcviku vodících psů však pocházejí z 18. století z Vídně z „Učebnice pro výuku nevidomých.“ Autorem byl kněz Johann Wilhelm Klein. Už tenkrát byly zkoušeny různé postupy a pomůcky. Z učebnice je zřejmé, že „pes byl tenkrát s člověkem propojen jakousi pevnou vodící tyčí namísto vodítka. Šlo určitě o pevnější propojení psa a jeho majitele.

Další záznamy z této doby pocházejí přímo od nevidomého cvičitele Josepha Reisingera z Vídně.

Výcvik vodících psů podstatně ovlivnila 1. světová válka (z války se vracelo mnoho těžce zraněných i osleplých vojáků). Současně byli ve válce využíváni vojenští psi. Po skončení bojů se v německé armádě pokoušeli přecvičovat psí vojenské veterány pro své osleplé kamarády. Z této solidární činnosti se stal postupně samostatný obor.

Ve 20. letech se o tuto službu psů člověku začala zajímat Američanka, žijící v té době ve Švýcarsku, Dorothy Harrison Eustisová.

Na její popud vzniklo v Německu první výcvikové centrum vodících psů pro nevidomé. Později se vrátila zpátky do Spojených států amerických a začala se i zde intenzivně věnovat osvětě této služby. V roce 1927 vznikla první škola s názvem The seeing eye, která ještě dnes stále existuje – je tedy nejstarší výcvikovou školou na světě. V roce 1929 byli docvičeni a předáni první psi z této školy. Zájem o pejsky se neustále zvyšoval a začal pronikat i do mnoha dalších zemí. Začala vznikat výcviková střediska po celém světě.

V roce 1989 byla ve Velké Británii založena Mezinárodní federace vodících psů, která má za cíl stanovit, ale také uplatnit v praxi uznávané standardy v chovu, výcviku i předávání psů. Škola, které se podaří získat členství v této organizaci, musí přijmout přísné standardy a podřídit se pravidelné kontrole jejich dodržování.

3.3.2 Historie u nás

První pokusy o výcvik vodících psů u nás pochází z 20. let minulého století. Základy výcviku, z kterých se vychází dodnes, se tenkrát podařilo vytvořit několika nadšencům z oblasti služební kynologie (např. panu Fišerovi, Ambrusterovi, Skuhrovskému, atd.). V roce 1978 byl oficiálně výcvik vodících psů zařazen mezi různé druhy „výroby kompenzačních pomůcek“ pod výrobní podnik Meta Praha. V roce 1985 byl u nás založen Klub držitelů vodících psů. Významný byl rok 1989, kdy pád komunistického režimu otevřel možnost kontaktů se zahraničím a tím i získávání informací. V roce 1997 bylo dostavěno první výcvikové centrum u nás.⁴⁹

3.4 IGDF

The International Guide Dog Federation (IGDF). Je, jak už bylo výše zmíněno, Mezinárodní federace vodících psů, která byla založena v roce 1989. Sídlo má v britském Readingu. Jedná se o nejprestižnější organizaci na světě sdružující zařízení zabývající se výcvikem vodících psů. Skládá se přibližně z 80 členských škol po celém světě. Tato asociace je symbolem nejvyšší kvality.

IGDF kancelář funguje jako komunikační uzel pro své členy, poskytuje akreditaci a hodnocení procesu. Tato akreditace prezentuje danou školu jako vysoce kvalitní, prokazuje nejvyšší standardy kvality.

Pro členské školy pořádá semináře pro usnadnění výměny informací, poskytuje různé metodiky, příležitosti k osobnímu rozvoji zaměstnanců členských škol, výměnné stáže pracovníků, možnosti výměny psů, štěňat, sdílení zkušeností, rady o chovu a výcviku pro instruktory, rady ohledně samotného řízení zařízení, usnadňuje sdílení zkušeností, znalostí, a také pomoc pro nové nebo stávající školy, které chtějí zlepšit kvalitu svých činností.

Pokud chce být organizace členskou organizací IGDF musí splňovat určité standarty, normy.

Tyto normy hodnotí vyslaný posuzovatel, který provede hodnocení organizace a předloží zprávu do akreditační komise. V České republice existuje mnoho spolků zajímavících se o výcvik vodících psů, avšak jen dvě organizace, které jsou zařazeny do této mezinárodní

---

⁴⁹ Srov. JASENOVCOVÁ, H. *Historie výcviku vodících psů*. Dostupné z: http://www.dog.cz/files/obsahy/2007/11/SP_2007_11_20.pdf > [cit.2014-08-04].

organizace. Jedná se o Školu pro výcvik vodících psů se sídlem v Brně a Středisko pro výcvik vodících psů v Praze – Jinonicích.⁵⁰

3.5 Vhodná plemena pro výcvik

Každý pes (plemeno) má jinou povahu, každé plemeno má svoje určité specifické vlastnosti a rozdíly. Proto člověk, který si vybírá vodícího psa by měl přemýšlet hlavně nad povahovými charakteristikami, temperamentem daného plemene. Zkrátka majitel s pejskem si musí povahově „sednout“. Budoucí majitel si ale také musí srovnat v hlavě vše, co se s pejskem pojí (péče o psa, co od psa očekává, apod.).⁵¹

Pro výcvik se využívají zejména plemena, u kterých převažuje láska k člověku, ochota k práci a neagresivní povaha.

Pro své vhodné povahové vlastnosti bývají nejčastěji využíváni retrievři: labradorský, zlatý a flat coated retriever. Všechna tato plemena pochází z Anglie a patří do skupiny psů loveckých. Mezi jejich základní vlastnosti patří výborná adaptabilita, snadná učenlivost, dobrosrdečnost, trpělivost, poddajnost, nekonfliktnost vůči ostatním psům i jiným zvířatům a schopnost se přizpůsobit.

Dále se využívají ovčácká plemena jako border collie – hodí se zvláště pro aktivní lidi, má velkou potřebu pohybu a pracovního využití, německý ovčák - potřebuje stoprocentně důsledné vedení a pracovní využití, proto se nehodí pro každého, a proto ho často nahrazují jiná plemena: belgický ovčák, bílý švýcarský ovčák, australská kolie, krátkosrstá kolie.

Dále například pudlové – pudlové jsou velmi vhodná plemena zejména pro alergiky, knírači, německý boxer a také například yorkšírský teriér – také vhodný pro alergiky.⁵²

V zahraničí, ale už i u nás, se cvičí také labradoodle - což je kříženec plemen labradorský retriever a královský pudl, královský pudl, australský ovčák, atd.⁵³

---

⁵⁰ Srov. Dostupné z: < <http://www.igdf.org.uk/> > [cit.2014-20-04].

⁵¹ Srov. Dostupné z: < http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Vyběr_plemene > [cit.2014-20-04].

⁵² Srov. Dostupné z: < <http://www.helpes.cz/psi-pomocnici/vhodna-plemena-pro-vycvik/> > [cit.2014-20-04].

⁵³ Srov. Dostupné z: < <http://www.pesprotebe.com/vyber-plemene,33.html> > [cit.2014-03-04].

3.6 Výběr štěněte a předvýchova

Výběr štěněte pro budoucí výcvik a službu je velice důležitý a nesmí se podcenit. Příprava budoucích vodících psů začíná již samotným výběrem jejich rodičů a následně výběrem a výchovou malých štěňat. Výběr se provádí prostřednictvím speciálního testu. Štěně nesmí být například přehnaně temperamentní, nesmí projevovat známky agresivity, bázlivosti, přílišnou dominanci nebo naopak podřízenost. Zkrátka by to měl být vyrovnaný jedinec s přátelským vztahem k lidem, ze kterého vyroste zdravý a psychicky vyrovnaný pes. Musí splňovat předpoklady pro zdravý růst a vhodné povahové vlastnosti.⁵⁴

Příprava vodících psů začíná již ve 2 měsících tzv. předvýchovou. Štěně vychovávají tzv. pečovatelské rodiny. Pečovatelé si musí být vědomi, že vychovávají pejska pro budoucí službu nevidomému člověku. Štěňátka se musí především naučit plně důvěřovat lidem, zvykat si na rušný provoz města, jezdit dopravními prostředky, sdílet s lidmi dům, apod. Štěňata se učí pohybovat ve velkém světě lidí. Učí se i rozlišovat zábavu, volno a čas pro práci. Pečovatelé musí být laskaví, ale i důslední a samozřejmě musí mít pozitivní vztah ke psům.

V předvýchově je štěně od 2 měsíců do cca jednoho roku. Poté přechází pejsek do samotného výcviku, který trvá dalších 6 - 8 měsíců. Pěstounové se mohou rozhodnout, zda si pejska ponechají i během výcviku.

3.7 Výcvik

Po roce pes projde dalšími testy a vyšetřeními a za předpokladu, že je vše v pořádku, smí nastoupit „do školy“, je zařazen do programu vlastního výcviku. Pes dochází klasicky v pracovní dny ráno do školy, tam s ním pracují přes den individuálně cvičitelé. Každý pes se postupně a hlavně důsledně učí zvládat jednotlivé cviky. Učí se procházet praktickými zkušenostmi vedení člověka v různých prostředích, v různých situacích a po různě náročných trasách.

Výcvik probíhá převážně na veřejných prostorách (úřady, čekárny lékařů, nákupní centra, nádraží, veřejné dopravní prostředky, apod.).

---

⁵⁴ Srov. Dostupné z: < [http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Výběr štěněte](http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Výběr%20štěněte) > [cit.2014-20-04].

Samotným vrcholem práce jsou situace, kdy se pes musí sám samostatně rozhodovat v nepřehledných situacích, kudy bezpečně obejít nečekané překážky.

Vodící psi musí být po zdravotní i psychické stránce zcela v pořádku. „Je třeba, aby psi byli šťastní a práci pro svého pána vykonávali rádi.“⁵⁵

Cvičitel musí být samozřejmě kvalifikovaný a psa učí speciální cviky, pes musí zvládat více než 50 povelů. Asi nejtěžší dovedností je pro psa dokázat neuposlechnout na povel, kdy po jeho splnění člověku hrozí nebezpečí.⁵⁶

3.8 Způsobilosti psa

Způsobilost psa k vodění nevidomých se ověřuje závěrečnou zkouškou. Pro toto ověřování zřídila Česká unie nevidomých a slabozrakých komisi, která prověřuje všechny úkony, uvedené ve Výchovném řádu. Pes určený k vodění nevidomých musí být vybrán a vycvičen zcela odborně.

3.8.1 Zkouška asistenčního vodícího psa

Zkouškou se rozumí přezkoušení kvality práce asistenčního psa před předáním osobě se zrakovým postižením. Zkoušky se zúčastňuje vedoucí akce, zkušební komisař, metodik výcviku a pomocník. Testu využívání, ovládání a chování tohoto psa se účastní také vedoucí akce, zkušební komisař, metodik výcviku, pomocník a osoba se zrakovým postižením, která asistenčního psa využívá, případně se může účastnit její zákonný zástupce.

Každá zkouška asistenčního psa a Test využívání, ovládání a chování asistenčního psa je hodnocena ve třech částech:

Část I. - Chování psa

Část II. – Poslušnost

Část III. – Speciální cviky

---

⁵⁵ Dostupné z: <<http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/vodici-psi/vychova-stenatek.php>> [cit.2014-20-04].

⁵⁶ Srov. Dostupné z: <http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Výběr_štěněte> [cit.2014-20-04].

Všechny cviky jsou povinné. Cílem zkoušky asistenčního vodícího psa je prověřit, schopen psa bezpečně vést osobu po trase a pomáhat jí v orientaci. Důvodem pro nesplnění zkoušky je ohrožení vedené osoby či jiné osoby či získání méně než 70 % bodového ohodnocení.

Tato část zkoušky zahrnuje:

- a) „Zahájení chůze
- b) Odbočení vlevo
- c) Odbočení vpravo
- d) Změna tempa chůze
- e) Udržení směru chůze
- f) Vyvedení z nepřehledné situace
- g) Označení, vyvedení terénních nerovností
- h) Označení, vyvedení překážek výškových
- i) Označení, vyvedení překážek pohyblivých
- j) Označení, vyvedení překážek zleva
- k) Označení, vyvedení překážek zprava
- l) Vyhledání, označení dveří
- m) Vyhledání, označení lavičky, místa k sezení
- n) Vyhledání, označení bankomatu
- o) Vyhledání, označení zastávky
- p) Vyhledání, označení schodů
- q) Vyhledání, označení přechodu pro chodce
- r) Vyhledání, značení krajnice
- s) Vyhledání, označení eskalátorů
- t) Vyhledání, označení pultu nebo výtahu⁵⁷

---

⁵⁷ Dostupné z: < http://www.pestraspolcnost.cz/ke_stazeni/zkusebni_rad.pdf > [cit.2014-03-03].

3.9 Proces výběru a předání psa

Nejprve si musí nevidomí o psa zažádat. Poté je mu nabídnut pejsek, který odpovídá jeho požadavkům. Klient je proškolen ve věcech týkajících se péče o psa, dále co od něj může očekávat, jsou mu popsány klady i zápory, apod.

Pro klienta se musí vybrat vhodný pes podle povahy, temperamentu, míry aktivity, apod. Tedy pes „šitý na míru“ danému člověku.⁵⁸

Cvičitel dochází se psem za budoucím majitelem a tuto dvojici seznamuje. Nevidomý člověk se postupně učí s vodícím psem pracovat. Musí znát všechny povely, na které je pes při práci schopen reagovat a také je vhodně užívat. I pejsek potřebuje čas na to postupně si navyknout např. na nový hlas.

Společně se učí pracovat na známých i neznámých trasách. Oba si musí plně důvěřovat, pracují spolu jako tým.⁵⁹

---

⁵⁸ Srov. Dostupné z: <[http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Výběr štěněte](http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Výběr_štěněte)> [cit.2014-20-04].

⁵⁹ Srov. Dostupné z: <<http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/vodici-psi/sluzba-vodiciho-psa.php>> [cit.2014-21-04].

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Role vodícího psa v životě osob se zrakovým postižením

4.1 Uvedení do problematiky

V praktické části práce budeme zkoumat problematiku významu vodících psů u zrakově postižených osob. Význam významu vodících psů jsme rozdělili do tří oblastí, na které se v šetření zaměřujeme. V každé této oblasti se snažíme definovat význam psů v životě člověka zvlášť.

Téma vodících psů je stále aktuálnější, stále častěji na veřejném prostranství narážíme na osoby se zrakovým postižením v doprovodu s vodícími psy. Dnes je již vnímáme jako samozřejmou součást společnosti. Přesto se můžeme setkat s lidmi, kteří nedokáží docenit, jak velký má pes pro tyto osoby význam. A jejich pohled na tuto službu může být zkreslený.

Vodící pes a jeho význam je dle našeho názoru již docela probádaná oblast, přesto ale existuje spousta lidí, kteří nejsou do této problematiky „zasvěcení“. Vědí, že existuje nějaký vodící pes, ale o jeho skutečném významu mají často nesprávné mínění.

Domníváme se, že je nutné tuto problematiku zkoumat a provádět určitou osvětovou činnost, jak mezi intaktní společností, tak u zrakově postižených, kteří o psovi například uvažují, nebo naopak neuvažují a tímto způsobem by se mohli dozvědět o této možnosti více.

4.2 Charakteristika výzkumu

„Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.“⁶⁰

---

⁶⁰ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Brno: Paido, 2000, str. 11.

V pedagogice se v současnosti uplatňují dva typy výzkumů. Klasické výzkumy vycházejí spíše z pozitivistického paradigmatu a bývají často označovány jako vědecké výzkumy, neboli výzkumy kvantitativně orientované. Tyto výzkumy vycházejí z předpokladu, že existuje jen jedna objektivní realita, která není závislá na našem přesvědčení či citech.

V poslední době se ale stále více objevují výzkumy, vycházející z post-pozitivistického paradigmatu, zvané jako kvalitativně orientované výzkumy. Mezi těmito výzkumy jsou některé důležité rozdíly. Ani jeden z nich nelze považovat za univerzálně použitelný.

Pro naši práci jsem zvolili právě tento, druhý typ výzkumu, tedy metodu kvalitativního výzkumu. Tento výzkum vychází z fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí, připouští existenci více možných realit.⁶¹

Hlavními rysy je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Pozorovatel sleduje skoro vše, co se v daném prostředí děje, všímá si rozdílů mezi zkoumanými jevy. Všechny své „pohledy“ musí výzkumník vzájemně konfrontovat a vytvořit tak celistvý obraz prostředí. Pracuje se s malými soubory dat, která jsou nestandardizovaná, je nutné s nimi dále pracovat, hledat v nich to důležité. Jeho cílem je popis, pochopení a vytvoření hypotézy.

Tato metoda je pro náš výzkum vhodná z důvodu možnosti poznat problém více do hloubky. Také protože pracuje s malým počtem dat, což odpovídá i našemu záměru.⁶²

4.3 Charakteristika výzkumného souboru

U kvalitativního výzkumu jde o záměrný výběr výzkumného vzorku, na rozdíl od kvantitativních metod. Vybírají se vhodné osoby, tedy ty, které mají potřebné vědomosti a zkušenosti, které potřebujeme zkoumat. Tyto osoby výzkumník vyhledává a podrobuje je zkoumání.⁶³

---

⁶¹ Srov. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007.

⁶² Srov. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Brno: Paido, 2000.

⁶³ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Brno: Paido, 2000.

Předmětem našeho výzkumu jsou uživatelé vodících psů, tedy osoby se zrakovým postižením. Proto bylo důležité najít osoby, které aktivně využívají vodícího psa. Navázat kontakty s těmito lidmi a zrealizovat s nimi rozhovory se nám podařilo díky Výcvikové škole vodících psů pana Milana Dvořáka v Brně, jejíž pracovníci nám ochotně poskytli možnost se se třemi uživateli setkat.

Výzkumný vzorek tedy tvoří konkrétně tři uživatelé (jeden muž a dvě ženy), ve věku 23 – 35 let. Všichni tři mají těžké postižení zraku, dva jsou nevidomí od narození a jedna žena ztratila zrak v průběhu života a má zachovaný pouze světlocit. Všichni tři vlastní svého prvního vodícího psa.

Z etického hlediska jsme pozměnili jména respondentů.

4.4 Cíl práce a stanovené výzkumné teze

Cílem práce je zjistit, jaký význam má vodící pes pro nevidomého člověka. Jak už jsme výše zmínili, rozhodli jsem se zkoumat tento problém z pohledu tří oblastí, rovin.

1. **Oblast praktická** – týká se především praktických věcí, spojených s péčí o psa, s pohybem se psem, důvěře, problémů a negativ s ním spojených, apod.
2. **Oblast sociální** – tato oblast se zaměřuje na kontakty s lidmi, s okolím, vztah člověka a okolí, apod.
3. **Oblast psychologická** – zaměřená na změnu postoje člověka k sobě samému, k životu, význam služby psa pro člověka, vztah mezi jedincem a psem, apod.

Práce by mohla sloužit například jako materiál lidem, kteří uvažují o pořízení si vodícího psa. Ale i pro osoby, které nejsou do této problematiky příliš zasvěceny, a proto bývají i jejich úsudky někdy zkreslené a nesprávné.

Vzhledem k stanovenému cíli byly vymezeny následující teze.

Výzkumné teze:

- 1) Vodící pes je nápomocný v mnoha praktických věcech

- 2) Vodicí pes je výborným socializačním prvkem
- 3) Vodicí pes má vliv na psychickou stránku člověka

Teze jsou založeny na předpokladu, že vodící pes usnadňuje člověku s těžkým zrakovým postižením život po praktické stránce. Dále zkvalitňuje celkovou psychickou pohodu. A usnadňuje mu kontakty s ostatními lidmi.

4.5 Metody získávání dat

Data pro kvalitativní výzkum jsme získávali pomocí tzv. polostrukturovaného rozhovoru s uživateli vodících psů.

Existují dvě hlavní formy rozhovorů. Jde o rozhovor s pevně danou strukturou otázek (uzavřené otázky) a volné rozhovory, kdy struktura není předem daná a mají mnohdy podobu volného vyprávění. Potom existuje určitá střední cesta, kterou jsme se vydali v našem výzkumu i my, a tou je tzv. polostrukturovaný rozhovor, který má předem definovaný účel, určitou osnovu a velkou pružnost celého procesu získávání potřebných informací. Výzkumník se zde přizpůsobuje respondentovi.

Tento typ sběru dat jsme zvolili především proto, že je volnější, přirozenější, dotazovaný může vyjádřit své subjektivní pohledy a názory, může samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti. V průběhu lze také zabránit případnému nedorozumění, nejasnosti v otázkách. Otázky lze přizpůsobit situaci, podmínkám, aktuálním potřebám, apod.⁶⁴

4.6 Realizace výzkumu

Rozhovory jsme realizovali v období březnu až dubnu, roku 2014, přímo ve Výchovné škole vodících psů v Brně. Pro respondenty šlo o důvěrně známé a dostupné prostředí.

---

⁶⁴ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005.

Nejprve jsme se snažili s respondenty navázat kontakt, seznámit se s nimi, navodit příjemnou atmosféru a motivovat je k rozhovorů.

Popsali jsme respondentům situaci a účel rozhovorů a požádali je, zda si smíme rozhovor nahrávat. Pokračovali jsme otázkami obecnějšího charakteru, týkajících se získávání informací o jejich osobě a zrakovém postižení.

Poté jsme pokládali otázky rozdělené do tří oblastí (praktické, sociální, psychologické). Jelikož šlo o polostrukturovaný rozhovor, otázky byly během rozhovorů, v případě potřeby, upravovány dle situace, doplňovány, případně i vypuštěny.

Za závěr jsme poděkovali a rozloučili se.

4.7 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Rozhovory byly poskládány z těchto otázek. V otázkách používáme namísto vodící pes, pouze zkrácený výraz pes (je však zřejmé, že se jedná o vodícího psa).

Otázky:

Praktická oblast

1. Nebyl pro vás problém začít psovi důvěřovat?
2. Je pro vás náročný na péči?
3. Jsou se psem nějaké problémy? Něco v čem vám nevyhovuje, co byste chtěli změnit?
Existují nějaká negativa?
4. Co dělá psovi největší problém?
5. Překvapil vás něčím?
6. Pomáhá vám výcviková škola?

Sociální oblast

7. Pomáhá vám pes v kontaktu s lidmi? (například při oslovování lidí, rozhovoru s lidmi, apod.)?
8. Jak na vás reaguje okolí?

9. Začal/a jsi dělat díky psovi nějaké nové věci, aktivity?

Psychologická oblast

10. Změnil se vám díky psovi postoj k sobě samému/k životu?

11. Ovlivnil vás v něčem pes?

12. Co pro vás pes znamená?

13. V čem vám nejvíce pomáhá?

14. Je rozdíl, když jdete se psem nebo bez něj, jen s bílou holí?

15. Dokázal/a byste si představit život bez psa?

V průběhu sběru dat získáváme zpravidla množství nestrukturovaných nahrávek, přepisů rozhovorů, textů či například záznamů z pozorování. Výzkumník stojí před množstvím nestrukturovaného materiálu. Tento materiál musí být podroben systematické analýze a interpretaci. K tomu se podle Flicka užívají dvě strategie. První je **redukce** zdrojových textů, například parafrázováním, kategorizováním, sumarizováním. Druhou strategií je potom **rozkrytí a interpretace významů**, které jsou různě skryté ve sděleních respondentů a což naopak později vede k rozšiřování datového materiálu. Můžeme říci, že obě tyto strategie jsou naplňovány současně a v konečném důsledku jsou původní texty zároveň redukovány na klíčová tvrzení, a také rozšířeny o interpretaci, kterou do nich respondent vkládá.

Výzkumník formuluje tvrzení, které platí pro všechny případy analyzovaného problému. Po počáteční analýze navrhne hypotézu, která nasbíraná data vysvětluje. Postupně pak probírá jednotlivé případy a je-li některý v rozporu s hypotézou, buďto upraví hypotézu tak, aby případ zahrnula, nebo vyloučí případ jako neadekvátní pro danou situaci.⁶⁵

Při analýze dat byla použita metoda přepisu rozhovorů. Pro lepší přehlednost byly nepodstatné informace zredukovány a lépe systematizovány. Respondenty z etických důvodů prezentujeme pod smyšlenými jmény. Data byla fixována pomocí diktafonu.

---

⁶⁵ Srov. FLICEK In ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007.

ROZHOVOR č. 1

Můžete mi říci něco o sobě a psovi?

Jmenuji se Marie, je mi 35 let. Jsem z Brna a dělám tu masáže. O zrak jsem přišla až během života. Začal mi selhávat imunitní systém, dodnes se nepřišlo na to proč, začali mi postupně odcházet oči (nebyly doživovány). V 16-ti letech jsem o zrak přišla úplně, dneska už mám jen světlocit, hodně mi chybí barvy, je to obrovský nezvyk.

Můj pejsek se jmenuje Čopr. Je to Flet coated retriever a má čtyři roky a já ho má dva roky.

K pejskovi jsem se dostala v podstatě úplně náhodou, neuvažovala jsem o něm, neměla jsem problémy se samostatností, nikdy jsem neměla pocit, že bych ho potřebovala. Ale pak jsem se šla náhodou podívat do školy a byli tam tři pejsci, teoreticky jsem se zeptala, jestli by jeden nemohl být můj a oni mi řekli, že jo. Zamilovala jsem si Čopra, byla to láska na „první dojem“. Rozhodnutí bylo rychlé, řekla jsem si, že pokud ne on, tak nikdo jiný. Teď ho mám dva roky a už si to bez něj nedovedu představit. Člověk si hrozně rychle zvykne a hodně se toho změní, je to hodně velký rozdíl psa mít a nemít.

Praktická oblast

16. Nebyl pro vás problém začít psovi důvěřovat?

To rozhodně ano. Nikdy jsem psa neměla, ani žádné jiné zvíře, takže jsem neměla žádný vztah ke zvířatům. Bylo to pro mne dokonce asi to nejtěžší, navázat vztah důvěry s pejskem. Navázat s ním takový ten klasický (lidský) vztah nebyl problém. Navázat ale kontakt při práci, spolehnout se na něj, důvěřovat mu, byl větší problém. Byla jsem zvyklá spoléhat se sama

na sebe, takže odevzdat důvěru někomu jinému, byl problém. Ale určitě to záleží na každém člověku. Chtělo to čas.

17. Je pro vás náročný na péči?

Ne. Musím říct, že ne, samotnou mě to překvapilo. Potřebuje vyčesávat, vzhledem k jeho bohaté srsti, to zvládám. Na kontrolu oušek požádám raději někoho jiného, je to jistější, ale vyčistit je dokážu sama. Bojím se teda očí, to nechám raději na někom jiném.

18. Jsou se psem nějaké problémy? Něco v čem vám nevyhovuje, co byste chtěli změnit? Existují nějaká negativa?

Nic, co by pejskovi opravdu nešlo není. Spíše se snažím pracovat na tom, aby k ničemu takovému nedocházelo. Snažím se pejskovi věnovat, i když nepracuje, aby rozlišovat práci, odpočinek. Procvičuji s ním, trénuji věci, který nám třeba nejdou ve vzájemné souhře. Vyloženě nic takového. Co by mu dělalo problém není.

19. Překvapil vás něčím?

Má úplně neuvěřitelnou paměť! Několikrát jsme se stěhovali, nedávno jsme šli kolem místa prvního bydliště a pejsek absolutně bez problému našel vchod, všechno, neskutečné. Stěhovali jsme se hned po měsíci, co jsi zvykl na jedno bydliště a musel si zase zvykat hned na jiné. Musím říct, že má paměť lepší než já, má paměť výbornou, na lidi i místa.

20. Pomáhá vám výcviková škola?

Jednou za 14 dní probíhají individuální práce s pejskem (pokud jsou třeba problémy s nějakým povelům), řeší se konkrétní problém. A společné venčení. Je to velké pozitivum, když člověk něco potřebuje, může se na školu obrátit.

Sociální oblast

21. Pomáhá vám pes v kontaktu s lidmi? (například při oslovování lidí, mluvení s lidmi, apod.)?

Pejsek jako socializační prvek funguje opravdu hodně. Dokonce bych řekla, že někdy až moc. Lidi mají tendenci více oslovovat psa, než mě. Lidé by se měli nejprve zkontaktovat s člověkem, pak až mluvit na pejska. Mají tendence mluvit na něj, hladit ho, rušit při práci, dokonce ho i krmí a to mi vadí nejvíc. To já se vždycky ozvu.

Lidi vás osloví, zajímají se, to bych řekla, že je pozitivum. Jsou většinou ochotní, pomůžou.

Určitě je kontakt lepší, častější od té doby, co pejska mám.

22. Jak na vás reaguje okolí?

Lidi, co nic neví, mají tendence vidět psa jako chudáka, který pořád pracuje. Berou to tak, že mu ubližuju, nutím ho pracovat. Já se snažím jim vysvětlit, že to tak není.

23. Začal/a jsi dělat se psem nějaké nové věci, aktivity?

Začala jsem chodit na venčení. Jsem víc venku, člověka to donutí. Když je hezky, tak mě to i baví.

Psychologická oblast

24. Změnil se vám díky psovi postoj k sobě samému/k životu?

Jo. Asi v tom smyslu, že dokážu porozumět poutu mezi člověkem a zvířetem. Chápu i ostatní lidi, co mají zvířata. Nikdy bych nevěřila, že se tak silné pouto mezi člověkem a zvířetem může vytvořit. Život to může opravdu obohatit.

25. Je něco, v čem vás pes ovlivnil?

Člověk začne mít smysl pro povinnost, je to něco, jak mít „dítě“, musí se o něj pečovat, věnovat se mu, i když se vám nechce, venku prší, vy ho vyvenčit prostě musíte. Nejde to nijak obejít. Myslela jsem si, že právě tohle bude pro mne problém. Byla jsem si zvyklá žít si tak nějak „free“, ale zvykla jsem si rychle.

26. V čem vám nejvíce pomáhá?

Tak při práci je to určitě zrychlení chůze a to, že mímí překážky. Předtím jsem si myslela, že mi zas tolik nemůže být nápomocen, ale on člověka opravdu v pohybu zrychlí. Nenapadlo mě, že to může být až taková pomoc. Nemusím být pořád ve střehu.

A celkově, je to takový hrozně příjemný pocit, když vidím, že je pejsek spokojenej.

27. Je rozdíl, když jdete se psem nebo bez něj, jen s bílou holí?

Spoustě nevidomým se stává, že si zvyknou chodit s pejskem a je problém jít potom bez něj. Nejsou zvyklí už spoléhat sami na sebe. Já se snažím tomuto předcházet, snažím se umět chodit i bez něj, jednou za čas vyrazím sama.

28. Co pro vás pes znamená?

Rozhodně pro mě není pejsek jen „kompenzační pomůckou“. Já bych se ho nikdy nezbavila. Když pes doslouží, může být nahrazen novým, může jít do psího důchodu nebo do rodiny pěstounů. Může si ho člověk i nechat na dožití – já bych ho nedokázala odložit pryč, když mi takovou dobu sloužil. Novej může přijít jedině, až Čopr zemře.

Je pro mě neoddělitelnou součástí života, je to pro mě jak pomocník, tak parták, společník. Už to bez něj nejde. Neměnila bych, udělala bych to znova.

ROZHOVOR č. 2

Můžete mi říct něco o sobě a psovi?

Jmenuji se Petr, je mi 24 let, původně jsem z Prahy, ale teď už bydlím v Brně a plánuji zde zůstat. Přišel jsem do Brna studovat. Vystřídal jsem 2 obory, ale pak jsem zjistil, že chci raději pracovat a se studiem by to bylo na dlouho. V současné době sháním práci.

Nevidomý jsem od narození.

Pejska mám přes půl roku. Jmenuje se Edmont a je to zlatý retriever. Podnět pro to, abych si psa pořídil, mi dala moje nevidomá přítelkyně a pár kamarádu, kteří mi psa doporučovali.

Praktická oblast

1. Nebyl pro vás problém začít psovi důvěřovat?

Já teda ano. Ještě nedávno jsem byl přesvědčeném, že psa vůbec nepotřebuju, že si poradím.

Bylo to divné ze začátku, šli jsem rovně, najednou pes změnil směr a já nevím co se děje (jestli něčemu vyhýbá, nebo jen cítí jiného psa...). Měl jsem s tím docela problém.

2. Je pro vás náročný na péči?

Teď už ne, ale ze začátku ano. Nikdy předtím jsem psa neměl, takže jsem pořádně nevěděl, měl jsem strach, abych něco neudělal špatně. Ale teď už je to myslím dobrý, už si rozumíme.

3. Jsou s psem nějaké problémy? Něco v čem vám nevyhovuje, co byste chtěli změnit? Existují nějaká negativa?

Asi ne. Ale pořád je to jen pes, občas se mu nechce, čeká jestli to myslím opravdu vážně. Jinak pracuje skvěle, je hodnej. Jen musí vždycky pochopit, že to myslím opravdu vážně. Spíše jde o takové nedorozumění mezi psem a člověkem, např. když jdeme po neznámé trase.

4. Překvapil vás něčím?

Edmont mě překvapil zrovna teď, vystoupili jsme z tramvaje a on, bez jediného povelu, přiběhl až přímo před dveře školy.

Jinak mne překvapuje v podstatě pravidelně, jak dokáže bezpečně vyhýbat překážkám, výkopům, apod., které já třeba vůbec neregistruji.

Sociální oblast

5. Pomáhá vám pes v kontaktu s lidmi? (například při oslovování lidí, mluvení s lidmi, apod.)?

Ano. Lidé nemají strach oslovit, mají méně ostychu. Zastaví mnohem častěji, jsou ochotnější nabídnout pomoc. Většinou zastavují kvůli pejskovi se slovy: „jé vy máte hezkého psa...“. Vidí hezkého psa a řeknou si, že ten člověk asi tak neschopný nebude... Když jsem bez psa, zeptám se klidně i 10x a nikdo nezareaguje, s pejskem to jde většinou hned.

6. Jak na vás reaguje okolí?

Lidé si někdy myslí, že jsme chudáci, co se o sebe nedokážou postarat, proto se o nás musí starat pes. Mně to přijde úplně zcestný, já bych bez psa přežil, žil jsem bez něj docela dlouho,

to by nebyl problém. Pořád je víc závislej on na mně, než já na něm. Jenom je to taková vzájemná oboustranná, hrozně výhodná symbióza.

7. Začal/a jsi dělat se psem nějaké nové věci, aktivity?

Pro mě tyto věci, tykající se psa, jsou všechny nové. Ale že bych se díky pejskovi začal stýkat s nějakými novými lidmi to ne. Já se tomuhle raději spíše vyhýbám, nemám pocit, že bych měl nějaký nedostatek kamarádů.

Pozitivní je určitě zpravidelnění dne, měl jsem tendenci se flákat.

Psychologická oblast

8. Změnil se vám díky psovi postoj k sobě samému/k životu?

Musím říct, že trochu ano, i když jsem věděl, co umím/ neumím, s čím si poradím a s čím ne.

Byl jsem takový nevyrovnaný, nejistý sám sebou, člověk se cítí ztraceně, i když třeba ví kam jde, pohyb je pomalejší. Se psem se člověk cítí jistěji přirozeněji, to mi fakt pomáhá.

Člověk má odpovědnost i za někoho dalšího, nemůžu si den jen tak proflákat, ten pes potřebuje jít ven, atd.

9. Ovlivnil vás v něčem pes?

Já jsem se třeba psů hrozně bál. A teď už se nebojím.

10. V čem vám nejvíce pomáhá?

Určitě v zrychlení a zjednodušení chůze, také se nemusím tolik soustředit. Chůze je příjemnější, jednodušší, více mne baví chodit ven.

Hlavní hodnota psa – vyhne překážkám, zrychlí chůzi. Kam se má jít, musí vědět člověk, úkol psa je poradit si s trasou, projít ji bezpečně, a to je úžasné.

Mám lepší představu o prostoru.

11. Je rozdíl, když jdete se psem nebo bez něj, jen s bílou holí?

Pes nezvládne všechno, jak si také někteří lidé myslí. Člověk musí mít naopak ještě větší přehled o trase, když jde se psem, než když jde jen s holí. Neprohmata si prostor holí, musí se naučit jinak vnímat trasu a prostor.

Můj kamarád říká, že chodit se psem a bez něj jako jezdit trabantem a jezdit mercedesem.

12. Dokázal/a byste si představit život bez psa?

Když jdu bez psa, je to, jakoby člověk oslepl podruhé. Jako šlo by to, zvykl bych si, ale dobrovolně bych to už nedělal.

ROZHOVOR č. 3

Můžete mi říct něco o sobě a psovi?

Jsem Monika, je mi 23 let. Přijela jsem do Brna studovat. Studuji psychologii, ale letos mám na rok přerušeno. Do budoucna ale plánuji školu dokončit. Jsem úplně nevidomá od narození.

Můj pejsek se jmenuje Merla, mám ji 6 měsíců, jsme teprve začátečníci. Ale vždycky jsme nějakého psa měli, takže jsem zhruba věděla co to obnáší. Vodící pes je to ale můj první.

Praktická oblast

1. Nebyl pro vás problém začít psovi důvěřovat?

Mě nic jiného v podstatě nezbyvalo, musela jsem. Kromě zrakového postižení, mám ještě poruchu rovnováhy, nebo něčeho takového. Občas mám problém věci v tempu vyhodnotit, nějaké změny směru, mám sama problém rozpoznat.

2. Je pro vás náročný na péči?

Jak jsem říkala, vždycky kolem mne pobíhal nějaký pes, takže jsem věděla co a jak. Nijak zvlášť to pro mne náročné není.

3. Jsou s psem nějaké problémy? Něco v čem vám nevyhovuje, co byste chtěli změnit? Co dělá pejskovi problém?

Ne, není nic co by vyloženě nezvládala. Občas je trochu uštěkaná, ale jinak žádný problém nemá.

4. Překvapil vás něčím?

Nejvíce mě překvapila, když jsme nesli nákup, v tašce kilo mandarinek, taška se protrhla a Merla mi naaportovala postupně každou mandarinku přímo do rukou. To jsem nečekala, že až tak vytrvalej aportér bude.

Sociální oblast

5. Pomáhá vám pes v kontaktu s lidmi? (například při oslovování lidí, mluvení s lidmi, apod.)?

Rozdíl vidím obrovský. Lidé se s vámi začnou bavit více rovnocenně, než před tím. Většinou oslovují pejskaři. Lidé vidí, že mám psa, dokáží se o něj postarat, takže si řeknou, že asi nejsem až takový nesamostatný chudáček.

Na druhou stranu jsou lidé, kteří si myslí, že když psa mám, tak jsem neschopná se sama o sebe postarat.

6. Jak na vás reaguje okolí?

Spíše reaguje pozitivněji. Nejvíce zastavují pejskaři, kteří si chtějí povídat o psovi.

Jednou se mě dokonce pán nabídl pomoc převést přes přechod, ale jen, když si bude moct vyfotit toho pěkného flekatého pejska.

7. Začal/a jsi dělat se psem nějaké nové věci, aktivity?

Asi ne, spíše se vám zpravidelní den. Jak říkám, psa už jsem měla, takže na nějaké venčení, apod. jsem byla zvyklá, to pro mne nebylo nic nového.

Psychologická oblast

8. Změnil se vám díky psovi postoj k sobě samému/k životu?

Člověk se naučí věci míň řešit. Je úžasné jak je pes naladěný na náladu pána, je to oboustranné, ale pes je v tomhle asi citlivější. Když je člověk nervózní, tak pes to pocítuje také.

Když se člověk zklidní, tak je v klidu i ten pes. Člověk se takhle naučí míň stresovat a více se uklidňovat už jen kvůli tomu zvířeti.

9. Ovlivnil vás v něčem pes?

Začala jsem více a ráda chodit ven. S holí se člověk nejde jen tak projít, jen tak někam se podívat.

10. Co pro vás pes znamená?

Pro mě má stejný význam jako pomocník i jako společník.

11. Dokázal/a byste si představit život bez psa?

Mám ji teprve krátce, ale už teď, když jdu bez Merlin, je to jak kdybych šla bez ruky. Něco mi chybí. Asi by to pro mne už bylo těžké.

5 Diskuze

Naplnění výzkumných tezí:

1) Vodicí pes je nápomocný v mnoha praktických věcech

Z odpovědí v rozhovorech vyplývá, že pes pomáhá především v zrychlení v pohybu a v zjednodušení chůze. Člověk se nemusí tolik soustředit. Jako hlavní hodnotu někteří vidí to, že pes dokáže vyhýbat překážkám, poradí si s trasou. Stále ale musí být člověk ten, který ví, kam chce jít. Osobě se zrakovým postižením se zlepšila představa o prostoru. Nemusí být pořád ve střehu. Psi dokáží stále překvapovat. A mají výbornou paměť. Pozitivní je rozhodně také zpravidelnění dne.

Co se týče péče o psa, je to jen o zvyku, s péčí respondenti nemají žádný problém.

Větší problémy, dle výpovědí, psi také v podstatě žádné nemají. Jen se psovi občas nechce a musí pochopit, že to, co po něm člověk chce, myslí opravdu vážně. Problémem může být spíše nějaké nedorozumění mezi psem a člověkem.

Pokud se nějaký problém objeví, mohou se majitelé obrátit na výcvikovou školu.

2) Vodicí pes je výborným socializačním prvkem

Z rozhovorů vyplývá, že vodící pes je velmi silným socializačním prvkem pro osoby se zrakovým postižením. Intaktní společnost, právě díky psovi, osoby se zrakovým postižením mnohem častěji oslovuje a baví se s nimi více rovnocenně. Nebojí se člověka se psem zastavit a navázat s ním kontakt, právě prostřednictvím psa. Chtějí si povídat o psovi. Zajímají se, jsou ochotnější, mají menší ostych a zábrany.

Negativem ale je, že právě častěji oslovují psa, než člověka, mají tendenci na psa sahat, dokonce ho i krmí. To by určitě při práci a bez vědomí majitele neměli dělat.

Obecně ale okolí reaguje spíše pozitivně, je ochotné pomoci. Setkáváme se ale i s takovými, kteří mají například tendenci vidět psa, jako chudáka, který pořád jen pracuje.

Díky psovi uživatelé začnou dělat i jiné aktivity než doposud (bez něj). Minimálně začnou chodit více ven, mezi lidi (musí např. venčit psa).

Na druhou stranu jsou lidé, kteří si myslí, že když člověk psa má, tak je neschopný a nedokáže se sám o sebe postarat.

3) Vodicí pes má vliv na psychickou stránku člověka

Se psem se člověk cítí bezpečněji, jistěji a přirozeněji. Do jisté míry mu zvyšuje i sebevědomí. Celkově jde podle respondentů o takový příjemný pocit, který nevidomí zažívá, příjemnější a jednodušší chůzi. Ve vztahu mezi psem a člověkem jde o oboustrannou, vzájemnou a hrozně výhodnou symbiózu.

Pro některé z respondentů bylo těžké navázat se psem vztah důvěry, kontakt při práci, spolehnout se na něj, odevzdat důvěru někomu jinému.

Pro psychickou stránku člověka jsou důležité i právě reakce okolí. Lidé vidí hezkého psa a řeknou si, že majitel asi tak neschopný nebude, když se o něj dokáže tak pěkně postarat. Naopak si ale zase lidé mnohdy myslí, že jsou majitelé (uživatelé) chudáci, co se sami o sebe nedokáží postarat, tak se o ně musí starat pes. Neuvědomují si, že pořád je více pes závislý na člověku, než člověk na psovi.

Pes je naladěný na psychiku pána, „sdílí“ s ním různé stavy. Psi jsou k lidem citlivější, odráží se v nich pánovy „nálady“. Člověk se kvůli zvířeti naučí věci méně řešit, méně se stresovat.

Význam psa je velký a u respondentů není určitě považován jen za „kompenzační pomůcku“. Má obvykle stejný význam jako pomocník i jako společník. Stává se neoddělitelnou součástí života. Mezi člověkem a psem vzniká silné pouto, které dokáže obohatit život.

Člověk si na psa zvykne a je obtížné „vyrazit“ zase bez něj. Zde bych použila slova Petra, který říká: „*Když jdu bez psa, je to, jakoby člověk oslepl podruhé.*“

Člověk získává odpovědnost i za někoho dalšího a sám je pro psa důležitým.

Z našeho výzkumu vyplývá, že pes má podstatný význam ve všech vymezených oblastech. Všechny tři stanovené výzkumné teze, tedy mohou být přijaty.

6 Doporučení pro praxi

Pokud se máme věnovat výsledkům výzkumu, z pohledu praxe bychom se měli zaměřit hlavně na oblast sociální, do té se prolíná i oblast psychologická. Přesto, že je tato oblast, vzhledem k výzkumu, pravděpodobně jednou z nejvýznamnější, spadají do ní bohužel i některá negativa, která mohou nepříznivě ovlivňovat i psychiku osob se zrakovým postižením.

Jako největší problém, který z výzkumu vyplynul, bychom měli zmínit některé reakce intaktní společnosti, na které jsme již výše upozorňovali. Jedná se o reakce na osobu se zrakovým postižením a na vodícího psa.

Dle našeho názoru by tato problematika měla být více prezentována, měla by více pronikat do společnosti všech lidí. Lidé jsou zvyklí vodícího psa potkávat, vědí, že existuje. Ale představy o celé této službě mají často „pokřivené“. Je při nejmenším ostudou, když si ještě dnes někdo myslí, že zrakově postižený člověk není schopen studovat. Nebo, když si lidé myslí, že osoba se zrakovým postižením má psa jen proto, protože se sama o sebe nedokáže postarat, a proto se musí starat pes. Copak se pes dokáže postarat o člověka? I s takovými reakcemi se respondent setkal. Lidé si asi neuvědomují, že vodící pes není žádný „Superman“, který dokáže všechno. Je to pes, jako každý jiný, tedy zvíře, které je stále více závislé na člověku. A proto musí být vždy „schopný“ hlavně člověk, aby se dokázal, ještě navíc o psa postarat.

V praxi bychom se proto měli snažit o osvětu takovýchto kompenzačních pomůcek, aby si lidé uvědomili skutečný význam vodícího psa. A zároveň, aby věděli, jakým způsobem se smí a nesmí chovat. Dle našeho názoru je v tomto případě nejúčinnějším prostředkem přímá interakce uživatelů vodících psů a intaktní společnosti.

Osvěta by byla vhodná i u osob se zrakovým postižením, které psy prozatím nevlastní. Celkově byli respondenti překvapeni, nečekali, že jim pes může až tolik pomoci. Všichni tři neměli na začátku žádnou potřebu si psa pořizovat. Dnes to ale vidí úplně jinak a psa už by se dobrovolně nevzdali, jejich životy pes obohatil. Tak proč ne i ostatním?

ZÁVĚR

Z našeho výzkumu vyplývá, že pes hraje podstatnou roli ve všech vymezených oblastech. Všechny tři stanovené výzkumné teze, založené na předpokladu, že správně fungující vodící pes usnadňuje člověku s těžkým zrakovým postižením pohyb, sociálně interakční situace a také zkvalitňuje psychickou pohodu nevidomého člověka, mohly být přijaty.

Hlavním cílem naší práce bylo zjistit, jaký význam zastává vodící pes v životě svého uživatele.

Všichni respondenti se shodli na tom, že jim jejich pes pomáhá celkově zkvalitňovat a usnadňovat život. Po praktické stránce neshledáváme žádné problémy, zdá se, že psi plní své úkoly zodpovědně.

Nejvíce těmto osobám pes pomáhá v oblasti sociálních vztahů a celkově v socializaci. Nejen, že je společnost častěji, prostřednictvím psa, oslovuje. Pes je prostě donutí jít ven mezi lidi, a to i kdyby nechtěli. Musí mu jít koupit jídlo, musí ho jít vyvenčit, atd.

Významně těmto osobám pomáhá i v orientaci v prostoru a při celkovém zrychlení chůze, hlavně při vyhýbání překážkám, zajistí jim bezpečnou chůzi.

V kvalitativním šetření jsme dospěli k závěru, že pes pro osoby se zrakovým postižením není jen výborným pomocníkem, ale důležitým hlediskem jsou i psychologické faktory vlivu psa na člověka. Pes slouží člověku se zrakovým postižením i jako emocionální podpora. Je zajímavé zamyslet se nad samotným vztahem člověka a zvířete, v tomto případě psa. Mezi člověkem a psem se většinou vytváří silné pouto. Alespoň u našich respondentů jsme toto pouto pozorovali, to nadšení tu vzájemnou souhru a symbiózu.

Výcvik vodících psů tedy není jen službou, která významnou měrou přispívá k samostatnosti, nezávislosti, apod. Je to mnohem více. Je to opravdu služba s velký „S“. Pes je ve většině případů pokorný, oddaný a hlavně nadšený, když smí být s člověkem.

POUŽITÁ LITERATURA

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JACOBSON, William H. *The art and science of teaching orientation and mobility to persons with visual impairments*. New York: AFB Press, 1993.

LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie předškolního věku*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0955-0.

NOVOHRADSKÁ, H. *Vybrané kapitoly z oftalmopedie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-73-68-731-1.

PIPEKOVÁ, J et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.

RENOTIEROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. a kol. *Speciální pedagogika*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.

SVÁROVSKÝ, M., MACHÁČEK, P. *Brožura bílé hole*. Praha: Tyfloservis, 2010.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

VÁGNEROVÁ, MARIE, *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

WEINER, P. *Prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-055-86.

Internetové zdroje:

Asistenční pes. Dostupné z: <http://www.pes-pomuze.com/asistencni_pes.html> [cit. 2014-02-04].

Bílé hole. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/docs/bilehole/01.php>> [cit. 2014-10-03].

Dostupné z: <<http://ddf.seductus.cz/prostorova-orientace>> [cit. 2014-03-03].

International guide dog federation. Dostupné z: <<http://www.igdf.org.uk/>> [cit.2014-20-04].

JASENOVCOVÁ, H. *Historie výcviku vodících psů*. Dostupné z: <http://www.dog.cz/files/obsahy/2007/11/SP_2007_11_20.pdf> [cit.2014-08-04].

Kdo je zrakově postižený. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/kdojezp.php>> [cit. 2014-01-04].

Klasifikace zrakového postižení podle WHO. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/klasifikace.php>> [cit.2014-03-04].

Náš výcvik: Výběr plemene. Dostupné z: <[http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Výběr plemene](http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html#Výběr_plemene)> [cit.2014-20-04].

O asistenčních psech. Dostupné z: < <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/asistencnipsi/asistencni-psi-42.html> >[cit.2014-03-04].

Služba vodícího psa. Dostupné z: <<http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/vodici-psi/sluzba-vodiciho-psa.php>> [cit.2014-21-04].

Úplné znění vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Dostupné z: <http://i.iinfo.cz/urs-att/p_182-91-114816949052473.htm> [cit.2014-20-04].

Vhodná plemena pro výcvik. Dostupné z: <<http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/vhodna-plemena-pro-vycvik/>> [cit.2014-20-04].

Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Dostupné z: < <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388#p1>> [cit.2014-19-04].

Výchova štěňátek. Dostupné z: <<http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/vodici-psi/vychova-stenatek.php>> [cit.2014-20-04].

Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Dostupné z: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>> [cit.2014-20-04].

Zkušební řád pro zkoušky asistenčních psů pro potřeby osob se zdravotním postižením, pro Test využívání, ovládání a chování asistenčního psa. Dostupné

z: < http://www.pestraspolcnost.cz/ke_stazeni/zkusebni_rad.pdf> [cit.2014-03-03].

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Hasoňová
Katedra	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí obhajoby:	PhDr. Kateřina Stejskalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014
Název práce:	Vodící pes a jeho význam v životě osob se zrakovým postižením
Název v angličtině:	A guide dog and its importance in lives of people with visual impairments
Anotace v češtině:	<p>Bakalářská práce pojednává o problematice vodících psů a jejich významu pro osoby se zrakovým postižením. Teoretická část se zabývá zrakovým postižením obecně, nejběžnějšími klasifikacemi zrakového postižení, důsledky tohoto postižení, dále prostorovou orientací a samostatným pohybem. Velká část teoretické práce se věnuje problematice vodících psů a procesu jejich výcviku, včetně legislativního a historického vymezení.</p> <p>V praktické části je, prostřednictvím kvalitativního výzkumu, zjišťován význam vodících psů pro osoby se zrakovým postižením. Zaměřen na tři oblasti, oblast praktickou, sociální a psychologickou.</p>
Klíčová slova:	osoba se zrakovým postižením, vodící pes, výcvik vodících psů
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the issue of guide dogs and their importance for people with different kinds of visual impairments. The theoretical part provides a general overview of various visual impairments, how they are most

	<p>commonly classified and the consequences of such disorders, e.g. spatial orientation and independent movement. A large part of the theoretical section concerns itself with guide dogs and the training processes they undergo, including a legislative and historical definition of a guide dog. The practical part discusses the importance of guide dogs for people with visual impairments through a qualitative study. It focuses on the following three areas: practical considerations, social considerations and psychological considerations.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>person with a visual impairment, guide dog, guide dog training</p>
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	<p>56 stran</p>
Jazyk práce:	<p>Český jazyk</p>